

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum in exterioribus motibus corporis, qui serio aguntur, possit esse
virtus, & vitium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

QVAESTIO CLXVIII. F

hoc delinquerent. Et licet ad indecēta spe...

De Modestia secundum quod consistit in exterioribus motibus corporis, in quatuor articulos diuisa.

Ostendendum est de modestia secundum quod consistit in exterioribus motibus corporis.

Et circa hoc quaruntur quatuor.

Primò, Vtrum in exterioribus motibus corporis, qui serio aguntur, possit esse virtus & vitium.

Secundò, Vtrum possit esse aliqua virtus circa actiones ludi.

Tertio, De peccato quod fit in excessu ludi.

Quarto, De peccato ex defectu ludi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in exterioribus motibus corporis sit aliqua virtus.

Ad primum sic proceditur. Vnde dicitur in exterioribus motibus corporis non sit aliqua virtus. Ois n. virtus pertinet ad spirituale...

Prat. Virtutes non in sunt nobis à natura, vt patet per Philos. in 2. Eth. sed motus corporales exteriores in sunt hoibus à natura...

Prat. Ois virtus moralis est circa actiones quæ sunt ad alteru, sicut iustitia: vel circa passionessicut temperantia & fortitudo: sed exteriores motus corporales non sunt ad alterum, neque etiam sunt passiones. ergo circa eos non est aliqua virtus.

Prat. In oī opere virtutis est studiū adhibendū, ut supra dictū est: sed adhibere studiū in dispositione exteriorū motū est vituperabile. dicit. n. Ambr. in 1. de offi. Est gressus probabilis, in quo sit species autoritatis, grauitatisque pōdus, trāquillitatis vestigiū, ita tñ si studiū desit atque affectatio, sed motus sit purus ac simplex. ergo vī q̄ circa compositionem exteriorū motū non cōsiltat virtus.

4. Eth. 1. c. 2. 16. prin.

Est August. hoc loco, 1. 8.

In prin. lib. 2. Ethic. 5.

q. 166. art. 7. arg. 1.

li. 1. c. 18. circa med. t. 1.

SED CONTRA est, q̄ decor honestatis pertinet ad virtutē: sed cōpositio exteriorū motū p̄net ad decorē honestatis. dicit. n. Ambr. in 1. de offi. Sic motus mollicie & infractum, aut vocis fortis, aut gressus corporis, non probō: ita nec agreste, aut rusticam naturā imitemur, effigies eius, formā disciplina, forma honestatis est. ergo circa compositionem exteriorū motū est virtus.

RESPON. Dicendum, q̄ virtus moralis consistit in hoc, q̄ ea que sunt rationem ordinantur. Manifestum est autem q̄ superiores motus hominis sunt per rationem: sed ad imperium. n. rationis exteriora mouentur. Vnde manifestum est, q̄ circa motum ordinationem virtus moralis constituitur: nam virtus moralis constituitur ad duo. Vno quidem modo, secundum naturam personæ: alio modo secundum ad exteriores personas, negotia, seu loca. Ambr. in lib. de offic. Hoc est palam, q̄ di tenere, cōueniētia cuique sciri & perferre. & hoc pertinet ad primum. Quod secundum, subditur. Hic ordo gressuum hic ornatus ad omnem adionem accenditur: ideo circa huiusmodi exteriores motus dicitur duo, scilicet ornatum, qui respicit personam: unde dicitur, q̄ est scientia circa habitum & habitudine: & bonam ordinationem, que conueniētia ad diuersa negotia constant. Vnde dicit, q̄ est experientia, id est, distinctionis actionum.

AD PRIMUM ergo dicendum, q̄ motus sunt quædam signa interioris dispositionis: illud Ecclē. 19. Amictus corporis, & gressus hominis, enuntiant de illo. Et cit in 1. de offic. quod habitus mentis in statu cernitur, & quod vox quædam animæ est motus.

AD SECUNDVM dicendum, q̄ quicquid dispositione habeat homo aptitudinem ad illam dispositionem exteriorum motuum, deest nature, potest suppleri ex industria. Ambr. dicit in 1. de offic. Motum naturam siquid sanè in natura vitij est, in industria...

AD TERTIVM dicendum, q̄ sicut dicitur, superiores motus sunt quædam signa interioris dispositionis, quæ præcipue attenditur deinde in passionibus: & ideo moderatio exteriorum motuum requirit moderatiōem interiorū passionum. Ambr. dicit in 1. de officijs, q̄ hinc scitur, q̄ superiores ho cordis nostri ad coordinandū aut iactatior, aut turbidior, aut grauior, aut purior, & maturior est imatur. Et superiores alij homines de nobis iudicium capere. Lud Ecclē. 19. Ex visu cognoscitur vir, & ex habitu faciei cognoscitur senatus. Ex hoc motu exteriorum motū quodammodo admodum est illud quod Aug. dicit in regula, q̄ motus exteriorum motū quodammodo admodum motibus uestris nihil fiat, quod cum aliquo aspectū, sed quod uestram decet aspectū. ideo moderatio exteriorum motuum pertinet ad duas virtutes, quas Philos. tangit in 1. de offi. ad duas virtutes, quas Philos. tangit in 1. de offi. quatuor. n. per exteriores motus ordinantur...

per... citi... Et... or... ver... firi... ver... in... ext... as... ita... bet... ino... 1. *... q̄... 1. *... IN... ue... g... prop... iud... facti... qui... bis... ratio... ris... hinc... ad p... dica... bi p... tion... aliq... ter... Ambr... veru... to... tium... gnic... tare... em... do... praz... nian... vir... ret... lu... Ve... ter... sed... cra... ten... vir... mu... cor... pōt... ita... fin... Et... rio... ser... bo... tur... aut... qñ... n... ma...

perinet exteriorum motuum moderatio ad amicitiam. uel affabilitatem, que attenditur circa delectationes & tristitias que sunt in uerbis & factis in ordine ad alios, quibus homo conuiuuit. In quantum uero exterioris motus sunt signa interioris dispositionis, pertinet eorum moderatio ad uirtutem ueritatis, secundum quam aliquis talem se exhibet in uerbis & factis, qualis est interior.

AD QVARTVM dicendum, qd in compositione exteriorum motuum studium vituperatur, per quod aliquis fictio nequadam in exteriorib. motib. utitur, ita qd interiori dispositioni non conueniant. Debet tamen tale studium adhiberi, ut si quid in eis inordinatum est, corrigatur. Vnde Amb. dicit in 1. * de officijs. Ars desit, non desit correctio.

Super Questionibus 108. Articulus secundum.

ARTICVLVS II.

Utrum in ludis possit esse aliqua uirtus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Vt qd in ludis non possit esse aliqua uirtus. Dicit enim Amb. in 1. * de offic. Dñs ait. Ve vobis qui ridetis, quia flebitis. Non solum ergo profusus, sed et oēs iocos declinandos arbitror: sed illud qd p̄t uirtuose fieri, nō est totalit̄ declinādū. non ergo circa ludos pōt esse uirtus. ¶ 2 Præt. Virtus est, quā Deus in nobis sine nobis operat̄, ut supra t̄ habitum est: sed Chrysost. * dicit. Non dat Deus ludere: sed diabolus. Audi quid ludentes passi sunt. Sed it̄ populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. ergo circa ludos non potest esse uirtus.

¶ 3 Præt. Phil. dicit in 10. t̄ Eth. qd operationes ludi non ordinantur in aliquo alio: sed ad uirtutem requiruntur, ut propter aliud eligens operetur, sicut patet per Phil. in * 3. Ethic. ergo circa ludos non potest esse aliqua uirtus.

SED CONTRA est, quod Aug. * dicit in 2. musicę. Volo tandem tibi parcas. Nam sapientem decet interdum remittere aciem rebus agendis intentam: sed ista remissio animi à rebus agendis fit per ludicra uerba & facta. ergo his uti interdum ad sapientem & uirtuosum pertinet. Phil. * etiam ponit uirtutem eutrapelię circa ludos, quam nos possumus dicere iucunditatem.

RESPON. Dicēdū, quod sicut homo indiget corporali quiete ad corporis refocillationē, ga nō pōt continue laborare pp hoc, qd habet finitā uirtutem, quā determinatus laborib. proportionatur: ita etiam est ex parte animę, cuius etiam est uirtus finita ad determinatas operationes p̄portionata. Et ideo qñ ultra modum suum in aliquas operationes se extendit, laborat, & ex hoc fatigatur, prefertim quia in operationib. animę simul etiam laborat corpus: in quantum, scilicet anima intellectiua utitur uirib. per organa corporea operantibus. Sunt autē bona sensibilia connaturalia homini: & ideo qñ anima ultra sensibilia eleuatur operibus rationibus intenta, nascitur exinde quādā fatigatio animalis, siue homo intendat operibus rationis pra-

dicere, siue speculatiua; magis tñ si operibus contemplationis intendat: quia per hoc magis à sensibilibus eleuatur, quā in aliquib. operib. exteriorib. rationis practica maior labor corporis consistat. In utriusque tamen tantō aliquis magis altero fatigatur, quanto uehementius operibus rationis intendit. Sicut autē fatigatio corporalis soluitur per corporis quietem, ita etiā oportet, qd fatigatio animalis soluat per animę quietem. Quies autē animę est delectatio, ut supra * habitum est cū de passionib. ageretur, & ideo remedium contra fatigationem animalem adhibetur per aliquā delectationem, intermissā intentione ad insistentū studio rōnis. Sicut in collationibus * patrum legitur, qd B. Ioannes Euangelista, cum quidam scandalizarentur, qd cum cum discipulis suis ludentem inuenierant, dī mandasse uni eorum qui arcum gerebat, ut sagittā traheret. Quod cū pluries fecisset, quę sunt utrum hoc continue facere posset, qui rēdit, qd si hoc continue faceret, arcus frangeretur. Vnde B. Ioannes subintulit, qd similiter animus hominis frangeret, si nunquam à sua intentione relaxaretur. Hmōi autem dicta, uel facta, in quibus non queritur nisi delectatio animalis, uocantur ludica, uel iocosa, & iō necesse est talib. interdum uti, quasi ad quandam animę quietem. Et hoc est quod Phil. * dicit in 4. Eth. qd in huius uitę conuersatione quādā requies cū ludo h̄t, & ideo oportet interdum aliquib. talibus uti. Circa quę tamen uirtutis esse precipue cauēda, quorum primum & principale est, quod prædicta delectatio non queratur in aliquib. operationibus uel uerbis turpibus, uel nocuis. Vnde Tullius * dicit in 1. de offic. quod unum genus iocandi est illiberale, petulans, flagitiosum, obicentum: Aliud autem attendendum est, ne totalit̄ grauitas animę resoluatur. Vnde Amb. t̄ dicit in 1. de offic. Cauēamus ne dū relaxare animam uolumus, soluamus oēm harmoniā, quasi concentū quendā bonorum operum. Et Tullius t̄ dicit in 1. de offic. qd sicut pueris non omnē ludendi licentiam damus, sed eam quā ab honestis actionibus nō sit aliena, sic in ipso ioco aliquod probi ingenij lumen eluceat. Tertio autē attendendū est, sicut & in oib. humanis actib. ut congruat psonę, tpi, & loco, & fm alias circūstantias debite ordinetur, ut. f. sit tpe & homine dignus, ut Tullius * dicit ibidem. Huiusmodi autem fm regulam rōnis ordinantur. Habitus autem fm rationem operans est uirtus moralis, & ideo circa ludos potest esse aliqua uirtus, quā * Phil. eutrapeliām nominat. Et dicitur aliquis eutrapelus à bona conuersione, quia. f. bene cōuertit aliqua dicta, uel facta in solatium: & in quantum per hanc uirtutem homo refranatur ab immoderantia ludorum, sub modestia continetur.

AD PRIMVM ergo dicendū, qd sicut dictum * est, ioco sa debent congruere negotijs & personis. Vnde & Tullius dicit t̄ in 1. Rhet. quod quando auditores sunt defatigati, non est inutile ab aliqua re noua, aut ridiculosa oratorem incipere, si tamē rei dignitas non admittit iocandi facultatē. Doctrina autē sacra maximis reb. intendit, fm illud Prou. 8. Audite quoniam de rebus magnis locutura sum. Vnde Ambr. non excludit uniuersaliter iocum à conuersatione humana, sed à doctrina sacra: unde præmittit. Licet interdum honesta ioca ac suauia sint, tamen ab ecclesiastica abhorrent regula: quoniam in scripturis sanctis non reperimus ea quę ad modum usurpare possumus.

AD SECVNDVM dicendum, quod Secunda Secunda S. Thomę. FFF uer-

1.2. q. 25. ar. 2. & q. 31. arti. 1. ad 2.

In collatione 24. c. 21.

Lib. 4. cap. 7. c. 5.

Lib. 1. in ca. de iurisdictione & facultate in prin. Lib. 1. ca. 20. circa princ. to. 1. Lib. 1. in me. diare ante et de iurisdictione.

Loco iam dī dō.

Lib. 4. Ethic. c. 8. tomo 5. in corp. ar.

Lib. 1. de inuentione inter princ. & medium. Lib. 1. offic. c. 33. i. prin. to. 4.